

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра експертизи товарів та послуг

Допущено до захисту

В. о завідувача кафедри

_____ Т. А. Кунділовська

« _____ » _____ 2017 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

за освітньою програмою Експертиза товарів та послуг

на тему:

«Товарознавча експертиза та митне оформлення фруктових пюре для дитячого харчування, що імпортується в Україну»

Виконавець:

студент 69 групи факультету міжнародної економіки

Большаков Сергій Іванович _____

(П.І.Б.)

(підпис)

Науковий керівник:

_____ проф., д. ф.-м. н. Кулініч О. А. _____

(вчений ступінь, вчене звання, П.І.Б.)

(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ, ЩО ІМПОРТУЮТЬСЯ В УКРАЇНУ.....	7
1.1. Правові засади та особливості митного контролю харчових продуктів.....	7
1.2. Значення експертизи товарів при здійсненні митного контролю.....	13
1.3. Класифікація товарів згідно з вимогами Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності.....	20
Висновки до розділу 1.....	29
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПРОДУКТІВ ДИТЯЧОГО ХАРЧУВАННЯ.....	31
2.1. Аналіз структури українського ринку продуктів дитячого харчування.....	31
2.2. Асортимент та класифікація фруктових та овочевих консервів для дитячого харчування	42
2.3. Законодавче та нормативне регулювання якості та безпеки продуктів для дитячого харчування.....	45
2.4. Хімічний склад сировини, яка використовується для виробництва фруктової продукції для дитячого харчування...	53
Висновки до розділу 2.....	56
РОЗДІЛ 3. ТОВАРОЗНАВЧА ЕКСПЕРТИЗА ФРУКТОВОГО ПЮРЕ ДЛЯ ДИТЯЧОГО ХАРЧУВАННЯ.....	58
3.1. Розробка алгоритму проведення товарознавчої експертизи фруктового пюре з метою митного оформлення товару.....	58
3.2. Аналіз маркування фруктового пюре.....	61

3.3. Дослідження органолептичних властивостей фруктового пюре для дитячого харчування	65
3.4. Експертиза якості фруктового пюре для дитячого харчування за фізико-хімічними показниками якості.....	69
3.5. Визначення коду фруктового пюре для дитячого харчування за Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності.....	72
Висновки до розділу 3.....	74
ВИСНОВКИ.....	76
Список використаних джерел.....	80
Додатки.....	87

ВСТУП

Проблема забезпечення вітчизняного споживача продуктами харчування для дітей носить актуальний характер, так як є визначальним чинником всього подальшого розвитку підростаючого покоління. Насичення внутрішнього ринку високоякісними, повноцінними, конкурентоспроможними, екологічно чистими, безпечними продуктами дитячого харчування є основною метою у підтримці здорового генофонду держави.

Прагнення до повноцінного харчування і здорового образу життя стрімко росте і сучасний споживач пред'являє більш жорсткі вимоги до харчових продуктів, які наряду з добрими органолептичними характеристиками, гарантованими показниками якості та безпечності продукту, повинні не тільки забезпечувати організм поживними речовинами, пластичним й енергетичним матеріалом, але й бути корисними для здоров'я, сприяти профілактиці захворювань, запобігати аліментарно-залежній патології.

Консервовані продукти для дитячого харчування знаходять все більше застосування. Основні їх переваги – гарантований вміст компонентів їжі, стабільний хімічний склад, мікробіальна стерильність, зручність та простота використання. Проблема формування умов досягнення здорового харчування – найважливіша державна задача, оскільки пов'язана із соціальною стабільністю та здоров'ям населення, тому вирішувати її необхідно комплексно в сукупності: державна участь, наука, переробна промисловість, оптова та роздрібна торгова мережа.

Проблема розвитку та функціонування вітчизняної галузі дитячого харчування знайшла своє відображення в роботах таких науковців як Верхівкер Я. Г., Малигіна В. Д., Говорушко Т. А., Медведенко О. В. та інших. Роботи були присвячені проблемам визначення потреби в продуктах дитячого харчування, співвідношення попиту і пропозиції на ці продукти, перспективам розвитку галузі. Проте деякі питання залишаються нерозглянутими, зокрема питання функціонування ринку дитячого харчування в умовах дії зони вільної

торгівлі з країнами ЄС та шляхи поживлення вітчизняного ринку дитячого харчування в сучасних кризових умовах. Крім того, вітчизняні виробники працюють в умовах жорсткої конкуренції із зарубіжними виробниками, які збільшують свою частку в структурі споживання продуктів для дітей.

Тому **актуальним** в нас час та доцільним є дослідження та аналіз проблем функціонування ринку фруктових консервованих продуктів для дитячого харчування, оцінка якості та безпечності вітчизняної та імпортованої продукції. Нагальним також є вирішення проблеми правової регламентації переміщення цієї категорії товарів через кордон України.

Метою дипломної роботи є дослідження особливостей проведення товарознавчої експертизи продуктів для дитячого харчування з метою митного оформлення імпортованої продукції.

Для досягнення мети роботи необхідно вирішити наступні **завдання**:

- проаналізувати правові засади, законодавчу та нормативну базу, яка регламентує діяльність органів доходів і зборів в Україні;
- дослідити складові державної митної справи, зокрема, митний контроль і митне оформлення товарів при їх переміщенні через митний кордон України;
- обґрунтувати значення експертизи при здійсненні митного оформлення товарів та встановити алгоритм та сутність дії експертів;
- дослідити порядок визначення коду товару за Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності і встановити відповідності товару певному коду при проведенні митного оформлення товарів;
- проаналізувати особливості функціонування та сучасні проблеми вітчизняного ринку продуктів для дитячого харчування;
- надати характеристику асортименту продуктів для дитячого харчування;

- дослідити законодавчу та нормативну документацію, яка регламентує виробництво, обіг, якість та безпечність продукції для дитячого харчування;
- розробити алгоритм проведення товарознавчої експертизи продуктів для дитячого харчування з метою митного оформлення товару;
- провести експертні дослідження фруктового пюре для дитячого харчування, яке імпортується в Україну;
- оформити пакет експертної документації, яка є необхідною для проведення митного контролю товарів.

Об'єкт дослідження: імпортовані фруктові пюре для дитячого харчування.

Предмет дослідження: правові засади митного оформлення харчових продуктів; показники якості та безпеки фруктових консервів дитячого харчування.

Методи дослідження: методи аналізу і синтезу при дослідженні правової бази; стандартні загальноприйняті і спеціальні органолептичні, фізико-хімічні методи дослідження харчових продуктів; методи математико-статистичної обробки експериментальних даних з використанням комп'ютерних технологій.

Інформаційна база дослідження: є законодавчі акти, наукові публікації вітчизняних та зарубіжних вчених, матеріали наукових досліджень, звіти та аналітичні матеріали офіційних статистичних збірників, наукова та навчальна література з заданої тематики.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами дослідження і темою кваліфікаційної роботи автором надруковано тези: Большаков С.І. Особливості визначення митної вартості фруктових пюре для дитячого харчування, що імпортується в Україну.

ВИСНОВКИ

1. Проаналізовано правові засади, законодавчу та нормативну базу, яка регламентує діяльність органів доходів і зборів в Україні. Зазначили, що Митний кодекс України забезпечує регулювання митних процедур та діяльність органів доходів і зборів; Закон «Про Митний тариф України» відображає основні положення тарифного регулювання, а Закон «Про зовнішньоекономічну діяльність» визначає права і обов'язки суб'єктів зовнішньоекономічних відношень та повноваження державі і її органів щодо регулювання таких відносин.

2. Досліджено складові державної митної справи, до яких відносяться установлення порядку і умов переміщення товарів через митний кордон України, їх митний контроль і митне оформлення, застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, справляння митних платежів, ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД).

3. Надано характеристику основним формам митного контролю, до яких відноситься, зокрема, документальний контроль, при якому встановлюється наявність документів, необхідних для митного контролю товарів у відповідності з заявленим режимом та найменуваннями товарів, та контроль фактичний, формами якого є митний огляд та переогляд товарів і транспортних засобів. Зазначено, що додаткові форми митного контролю застосовуються значно рідше, за деяких обставин – це, зокрема: ідентифікація товарів, транспортних засобів; дослідження (аналіз, експертиза) проб та зразків товарів; верифікація сертифікатів щодо походження товарів.

4. Обґрунтовано значення експертизи при здійсненні митного оформлення товарів та встановлено алгоритм та сутність дії експертів під час проведення митного контролю, який складається із восьми етапів: підготовка запитів митних органів до експертної установи; підготовка необхідних

документів на товар; взяття проб і зразків товарів експертом експертної установи; направлення зразків товару та документації до арбітражної лабораторії; приймання та реєстрація запиту митного органу на проведення експертизи; проведення експертних досліджень за встановленими показниками; підготовка експертом експертної установи висновків за результатами досліджень; направлення експертного висновку за результатами експертизи митному органу.

5. Встановлено принципи побудови Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД), яку застосовують для цілей митного оформлення товарів та досліджено порядок визначення коду товару і встановлення відповідності товару певному коду.

6. Проаналізовано сучасний стан та проблеми вітчизняного ринку продуктів для дитячого харчування. Зазначено, що українські підприємства працюють в умовах продовольчої інтервенції іноземних компаній свідчать дані щодо змінення структури споживання продуктів дитячого харчування промислового виробництва, зокрема, частка вітчизняної продукції з 70,4 % у 2014 р. зменшилась до 57,7% у 2016 р., а у грошовому еквіваленті частка вітчизняної продукції практично дорівнює частки імпортової продукції – 50,1% проти 49,9 %.

7. Обґрунтовано шляхи підвищення ефективності вітчизняних виробників за рахунок державної підтримки, прийняття цільових соціальних програм розвитку та встановлення держзамовлення на виробництво продукції для дитячого харчування, удосконалення законодавчої бази тощо. Встановлено, що вітчизняним виробникам необхідна державна підтримка, яка передбачає інвестиції у розвиток сучасних підприємств дитячого харчування, а також соціальна допомога у придбанні малозабезпеченим та багатодітним родинам.

8. Досліджено асортимент та класифікацію фруктових та овочевих консервів для дитячого харчування та надано характеристику п'яти групам таких продуктів: пюреподібним фруктовим консервам, фруктовим сокам,

вітамінізованим сокам з м'якоттю, фруктовим сокам без м'якоти, овочевим сокам.

9. Досліджено законодавче та нормативне регулювання якості та безпечності продуктів для дитячого харчування. Встановили, що вітчизняні документи потребують гармонізації із міжнародними нормативами щодо показників поживної цінності, умісту окремих інгредієнтів, порядку сертифікації, впровадження інтегрованих систем менеджменту тощо.

10. Досліджено хімічний склад сировини, яка використовується для виробництва фруктової продукції для дитячого харчування, та вимоги нормативної документації щодо органолептичних, фізико-хімічних показників якості та показників безпечності продукції.

11. Розроблено алгоритм проведення товарознавчої експертизи фруктових пюре для дитячого харчування з метою митного оформлення товару, який включає проведення таких етапів: відбір проб від партії продукції; аналіз відповідності маркування; перевірка маси нетто одиниці споживчої упаковки продукції; дослідження органолептичних та фізико-хімічних показників якості продукту; встановлення коду товару відповідно УКТ ЗЕД.

12. Проаналізовано дані дослідження маркування продуктів, які свідчать, що усі виробники дотримуються вимог нормативних документів, необхідна інформація щодо складу харчового продукту, його поживної та енергетичної цінності, умов зберігання та рекомендацій споживання, адреси виробника та дистриб'ютора на етикетці наявна. Проте відсутні позначки про сертифікацію в Україні представлених зразків дитячого харчування. Єдиний продукт ТМ Name мав позначення: «Схвалено МОЗ України для харчування дітей».

13. Проведено дослідження зразків фруктового пюре за органолептичними показниками якості. Встановлено, що найкращим за органолептичними властивості став зразок Пюре з персиків та яблук ТМ Name, який отримав за комплексом органолептичних показників 4, 8 балів, його рівень якості 0,96, що відповідає критерію якості – «відмінна». Така висока

оцінка обумовлена добрими смаковими властивостями та ніжною консистенцією продукту. Відмінною є також якість пюре з персиків ТМ Bebivita. Цей зразок отримав оцінку 4,66 балів при встановленому рівні якості 0,93. Зразки задовільної якості – це пюре з персиків ТМ Bambolina загальною оцінкою 3,89 балів та рівнем якості 0,78; пюре з персиків ТМ Gerber, Nestle загальною оцінкою 3,87 балів та рівнем якості 0,77; пюре з персиків ТМ HiPP загальною оцінкою 3,48 балів та рівнем якості 0,70 балів. Така оцінка цих продуктів обумовлена їх низькими смаковими характеристиками.

14. Визначено фізико-хімічні показники якості фруктового пюре та встановлено, що за такими показниками, як масова частка сухих речовин, масова частка титрованих кислот у розрахунку на яблучну кислоту, масова частка вуглеводів, уміст β -каротину, уміст аскорбінової кислоти, загальні поліфеноли всі зразки відповідають вимогам стандарту.

15. Зазначено, що показник уміст поліфенолів є одним із критеріїв якості продукту. Найменшим значенням цього показника характеризується зразок пюре ТМ Gerber, Nestle – 233,2 мг%, найвищим – зразки ТМ HiPP (317,6 мг%) та ТМ Bambolina (311,4 мг%). Зниження умісту поліфенолів може бути обумовлене невисокою якістю використаної при виробництві сировини, несприятливими умовами транспортування і зберігання готової продукції. Отримані дані за умістом фенольних сполук добре корелюють з даними органолептичної оцінки, відповідно до якої пюре ТМ Gerber, Nestle визначено як продукт найнижчої якості.

16. Встановлено код персикового пюре для дитячого харчування – 2007 10 99 00 УКТ ЗЕД. За допомогою коду встановлюють ставку мита при здійсненні митного контролю товару. Для фруктового пюре для дитячого харчування ставка мита складає 10%.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI // Відомості Верховної Ради України, 2012, № 44-45, № 46-47, № 48, ст. 552. – (Редакція від 07.11.2017 р.).
2. Про Митний тариф України : Закон України від 19.09.2013 р. № 584-VII // Відомості Верховної Ради України, 2014, № 20-21, ст. 740. – (Редакція від 01.01.2017).
3. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16 квітня 1991 р. № 959-XII // Відомості Верховної Ради УРСР, 1991, № 29, ст. 377. – (Редакція від 03.01.2017 р.).
4. Про дитяче харчування: Закон України від 14.06.2006 № 142-V // Відомості Верховної Ради України, 2006, № 44, ст.. 433. – (Редакція від 18.12.2017 р.).
5. Про державну систему безпеки при створенні, впровадженні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів від 31.05.07 № 1103- V.
6. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05. 1991 р. – № 1023 – XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 30. – 379 с. – (Редакція від 01.01.2016 р.).
7. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів : Закон України від 23.12.1997 № 771/97// Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 19. – 98 с. – (Редакція від 01.01.2016 р.).
8. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 № 4004-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 27. – 218 с. – (Редакція від 28.12.2015 р.).
9. Про основні положення по маркуванню харчових продуктів : Директива Ради 2000/13/ЕС від 20.03.2000. – 2000. – (Редакція від 20.10.2003 р.).

10. Про затвердження Технічного регламенту щодо правил маркування харчових продуктів : Наказ Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 28.10.2010 № 487 /ВР // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 487. (Редакція від 20.07.2012 р.).

11. Про приєднання України до Міжнародної конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів: Указ Президента України від 17.05.2002 р. № 466/2002 // Урядовий кур'єр від 22.06.2002. – № 114.

12. Про затвердження Порядку ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 428.

13. Про затвердження Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів : Постанова Кабінету міністрів України від 2 вересня 2015 р. № 667 // Урядовий кур'єр від 12.09.2015. – № 168. – (Редакція від 13.01.2017).

14. Про затвердження порядку взаємодії митних органів із Центральним митним управлінням лабораторних досліджень та експертної роботи при проведенні митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, Нормативів взяття проб (зразків) товарів для проведення дослідження (аналізу, експертизи) та форми акта про взяття проб (зразків) товарів : Наказ Міністерства фінансів України від 31.05.2012 № 654. – (Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 26 червня 2012 р. за № 1071/2111383).

15. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур // Офіційний вісник України від 23.09.2011. – № 71/ № 18, 2011 ст. 727/стор.244, стаття 2711, код акту 58245/2011. – (Редакція від 05.03.2011 р.).

16. Про затвердження Порядку роботи відділу митних платежів, підрозділу митного оформлення митного органу та митного поста при вирішенні питань класифікації товарів, що переміщуються через митний кордон України : Наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 650. –

(Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 02 липня 2012р. за № 1085/21397).

17. Про схвалення Всеохоплюючої стратегії імплементації Глави IV (Санітарні та фітосанітарні заходи) : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 // Офіційний вісник України, 2014 р., № 77, – 2197 с.

18. Про затвердження Державних санітарних норм та правил «Медичні вимоги до якості та безпечності харчових продуктів та продовольчої сировини : Наказ Міністерства охорони здоров'я України / 29.12.2012 № 1140/ - (Редакція від 03.10.2014)

19. Загальні принципи і вимоги законодавства щодо харчових продуктів, що створює Європейський Орган з безпеки харчових продуктів і що встановлює процедури у питаннях, пов'язаних із безпекою харчових продуктів : Регламент Європейського Парламенту та Європейського Союзу від 28.01.2002 – № 178/2002. – 2002. – (Редакція від 01.10.2003 р.).

20. Системи управління безпечністю харчових продуктів. Вимоги до будь – яких організацій харчового ланцюга, - ДСТУ ISO 22000:2007. – [Введений в дію з 1.08.2007 р.]. - К.: Держспоживстандарт України, 2007. – 38 с. – (Національний стандарт України).

21. Системи управління безпечністю харчових продуктів. Вимоги. ДСТУ 4161-2003. - К.: Держспоживстандарт України, 2003. – 15 с. – (Національний стандарт України).

22. Соки фруктові, овочеві та овоче-фруктові для дитячого харчування. ДСТУ 4008-2001. – К.: Держспоживстандарт України, 2003. – (Національний стандарт України).

23. Консерви фруктові пюреподібні для дитячого харчування. ДСТУ 4084-2001. – К.: Держспоживстандарт України, 2002. – (Національний стандарт України).

24. Консерви овочеві, овоче-фруктові, овоче-м'ясні для дитячого харчування. Технічні умови. ДСТУ 4085-2001. – К.: Держспоживстандарт України, 2003. – (Національний стандарт України).

25. Продукти перероблення фруктів та овочів. Методи визначення титрованої кислотності. ДСТУ 4957:2008. – К.: Держспоживстандарт України, 2008. – (Національний стандарт України).

26. Фрукти, овочі та продукти їх перероблення. Методи визначення вмісту нітратів. ДСТУ 4948:2008. – К.: Держспоживстандарт України, 2008. – (Національний стандарт України).

27. Фрукти, овочі та продукти їх перероблення. Методи визначення мінеральних домішок. ДСТУ 4913:2008. – К.: Держспоживстандарт України, 2008. – (Національний стандарт України).

28. Фрукти, овочі та продукти їх перероблення. Методи визначення домішок рослинного походження. ДСТУ 4912:2008. - К.: Держспоживстандарт України, 2008. - (Національний стандарт України).

29. Регламент (ЄС) Європейського Парламенту та Ради Європи «Про санітарно-гігієнічні правила виробництва харчових продуктів» від 29.04.2004. № 852/2004.

30. Кодекса Алиментариус. Продукты для специального, в том числе младенческого и детского питания : пер. с англ. – М. : Издательство «Весь мир». – 2007. – 56 с.

31. Статистичний щорічник України за 2016 р. / Державний комітет статистики України; за ред. О. Г. Осауленка. – Київ, ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2017. – 566с.

32. Демин Ю. М. Таможенный контроль в Украине : монографія / Ю. М. Демин. – Київ : Преса України, 2004. – 543 с.

33. Дубініна А. А. Митна справа : Підручник / А. А. Дубініна, С. В. Сорокіна, О. І. Зельниченко. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 320 с.

34. Дуденко Н.В. Основи фізіології харчування: [підручник] / Н.В. Дуденко, Л.Ф. Павлоцька, В.С. Артеменко та ін. – Х.: Торнадо, 2003. – 407 с.

- 35.** Касьянов Г.И. Технология продуктов детского питания: учебник [для студ. высш. учебн. заведений] / Г. И. Касьянов. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 224 с.
- 36.** Льовшина Л.Д. Товарознавство плодовоовочевих товарів, пряно-ароматичних рослин та прянощів: навчальний посібник / Л.Д. Льовшина, В.М. Михайлов, О.В. М'ячиков. – К.: Ліра-К, 2010. 388 с.
- 37.** Мережко Н. В. Митна справа : підручник / Н. В. Мережко, П. В. Пашко, О. В. Рождественський; за ред.. П. В. Пашка. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. – 572 с.
- 38.** Николаева М.А., Положишникова М.А. Идентификация и обнаружение фальсификации продовольственных товаров: [учебное пособие]. – М.: ИД «Форум»: ИНФРА-М, 2009. – 464 с.
- 39.** Пономарьов П. Х. Безпека харчових продуктів та продовольчої сировини : [навчальний посібник] / П. Х. Пономарьов, І. В. Сирохман. – К.: Лібра, 2003. – 275 с.
- 40.** Родина Т.Г. Сенсорный анализ продовольственных товаров: учебник для студ. высш. учеб. заведений / Т.Г. Родина. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 208 с.
- 41.** Рязанова О.А., Николаева М.А. Товароведение продуктов детского питания: [учебное пособие]. – М.: Изд-во «Омега-Л»: Издательский дом «Деловая литература», 2003. – 144 с.
- 42.** Скурихин И.М. Таблицы химического состава и калорийности российских продуктов питания. Справочник / под ред. И.М. Скурихина. – М.: ДеЛи, 2007. – 276 с.
- 43.** Таможенный контроль: на пути к международным стандартам : монографія / [А. В. Полищук, П. В. Пашко, Е. Б. Самсонов и др.]. – Одесса : ПЛАСКЕ ЗАО, 2009. – 476 с.
- 44.** Тутельян В.А. Микронутриенты в питании здорового и больного человека. В.А. Тутельян, В.Б. Спиричев, Б.П. Суханов, В.А. Кудашева. – М.: Колос. – 2002. – 424 с.

- 45.** Александровская Е.С. Минеральный состав плодовоягодного сырья / Е.С. Александровская, А.Н. Лилишенцева, С.В. Потоцкая // Инновационные технологии в пищевой промышленности: материалы VII Международной науч.-практич. конф., 8-9 окт. 2009 г. – Минск: ИВЦ Минфина, 2009. – С.249-253.
- 46.** Верховкер Я. Г. Дослідження конюктури ринку виробництва консервів для дитячого харчування на плодоовочевій основі / Я. Г. Верховкер, В. А. Дроздова, М. С. Борисова // Економіка харчової промисловості. – 2010. – № 3. – С. 42-46.
- 47.** Вяткін О., Гапонова Р. Аналізування методів визначення показників безпеки харчових продуктів / О. Вяткін, Р. Гапонова // Стандартизація, сертифікація, якість. – 2010. - № 3. С. 43-45.
- 48.** Детское питание сегодня. Обзор рынка // Продукты питания. – 2009. - № 5-9. – С. 10-13.
- 49.** Дутка І. В. Тенденції розвитку ринку дитячого харчування в Україні // І. В. Дутка, О. І. Хоменко, Н. В. Геселева // Вісник КНУТД. – 2015. – № 4 (89). – С. 70-74.
- 50.** Иванченко Е. С. Таможенное оформление продуктов питания / Е. С. Иванченко // Митна справа. – 2006. – № 1. – С. 45-48.
- 51.** Иванченко О. С. Поняття переміщення товарів через митний кордон України / О. С. Иванченко // Митна справа. – 2007. – № 2. – С. 59-64.
- 52.** Крущук О. С. Відповідальність за порушення порядку переміщення через митний кордон продуктів харчування / О. С. Крущук // Митна справа. – 2011. - № 4. – С. 49-63.
- 53.** Курзина М. Н. Рынок экологически безопасного и здорового питания / М. Н. Кузина // Пищевая промышленность. – 2009. - № 4. С. 76-77.
- 54.** Мазуренко І. Соки для дитячого харчування: основні загальні вимоги до контролювання якості / І. Мазуренко // Стандартизація, сертифікація, якість. – 2010. – № 3. – С. 58-60.
- 55.** Малигіна В. Д. Маркетингове середовище підприємств продуктів дитячого харчування в Україні / В. Д. Малигіна, І. А. Оносова, О. В. Булгакова

// Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. Сер. : Економічні науки. – 2013. № 4. – С. 91-101.

56. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України Електронний ресурс – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/ms/f3>.

57. Резнік І. М. Місце попереднього документального в переміщенні товарів через митний кордон України / І. М. Резнік // Митна справа. – 2012. – № 4. – С. 148.

58. Чазов Є. В. Дослідження ринку дитячого харчування України / Є. В. Чазов // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Випуск 8. – С. 664-667.

59. Малінський В. Митне оформлення товарів // Митна справа. – 2016. – № 37 (894). – Електронний ресурс. – Режим доступу www.vianuk.com.ua/ua/news/id/3102.

60. Мельник А. УКТ ЗЕД версії 2017 р.: зміни в класифікації / А. Мельник // Вісник. Офіційно про податки. – № 45 (949). Електронний ресурс. – Режим доступу: www.visnuk.com.ua/uk/publication/100006478-ukt-zed-versiyi-2017-r-zmini-v-klasifikatsiyi.

61. Мельник А. Використання УКТ ЗЕД для митного оформлення товарів // Митна справа. – 2016. – № 12 (870). – www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/9558.

62. Проведення дослідження проб і зразків товарів за ініціативою декларанта // Митна справа. – 9 жовтня 2015. – №38. – С. 19-24.